

Normal Öğretim

KÜRESELLEŞME VE ASYA

GİRİŞ

1997 yılında Tayland merkezli başlayan ve daha sonra Asya Kaplanları olarak bilinen ülkelere de sıçrayan, Doğu Asya ülkelerinin para birimlerini, borsalarını ve diğer menkul kıymetlerini etkileyen bir ekonomik krizdir.

Diğer krizlerden farkı bir ülkede başlayıp bulunduğu çevreye yayılarak genişleyip ve sonunda da tüm dünyayı etkileyen bir kriz haline gelmiş olmasıdır.

ENDONEZYA

GÜNEY KORE

BU ÜLKELER KRİZİ DERİNDEN HİSSETMİŞLERDİR.

MALEZYA

TAYLAND

HONG KONG

LAOS

BU ÜLKELERDE NİSPETEN ETKİLENMİŞTİR.

FİLİPİNLER

1980'lerin başından 1990'ların başına kadar olan ki dönemde Tayland, Malezya, Endonezya ve Güney Kore ekonomileri yüzde 8 ile yüzde 12 arasında bir büyüme gerçekleştirmişlerdir. bu durum **Asya mucizesi** olarak adlandırılmıştır.

1997 yılına kadar Asya ekonomileri yüksek faiz politikası izlediklerinden dolayı çok fazla yabancı yatırımcı çekmişler ve buda ekonomilerinde yüksek miktarda sıcak para likiditesi olmasını sağlamıştır.

Durum böyle olunca ekonomiler bu denli büyüyüp sonrasında kriz patlak verince her araştırmacının bu konuya bakış açısının farklı olmasına neden olmuştur.

KRİZ'E DOĞRU ADIM ADIM

1997 yılına kadar Asya ülkeleri hiç beklenmedik, mucizevi büyüme oranları kaydettiler. Asya ülkeleri her ne kadar farklı ülkeler olsalar da ekonomilerinde kullandıkları faktörler çoğunlukla aynıdır. İhracat bu ülkelerin ekonomilerinin bu kadar büyümesindeki kilit unsurdur.

Ucuz işgücü, nispeten eğitimli işçi, ihracat odaklı ekonomiler, uluslar arası ticarete sınırları kaldırma ve özellikle Malezya'ya yabancı yatırımcıların ağır sanayi yatırımları yapması gibi tüm bunlar bir araya geldiğinde Asya ülkeleri 'ihracat santrali' ülkeler adını alıyorlar. 1990-1996 yılları arasındaki döneme baktığımızda ihracat oranı Malezya'da yıllık yüzde 18, Tayland'da yüzde 16, Singapur'da yüzde 15, Hong Kong'da yüzde 14 ve Güney Kore'de yüzde 12 büyüme gerçekleştiğini görüyoruz

Asya ülkelerinin ihraç ettikleri ürünler tekstil gibi temel materyal ve ürünlerden oluşuyordu. Ancak son yıllarda bu ürünlerden yüksek teknolojili otomobil gibi ürünlere geçiş yapıldı. Daha önceden de bahsedildiği gibi kriz Tayland'da patlak vermişti.

1997 yılının Mayıs ayında Tayland para birimi Baht, spekülâtorlerin satışa geçmesiyle biranda değer kaybetmeye başlamıştır. Tayland bu kötü gidişatı durduramayacağını anladığı zaman parasını korumak amacıyla IMF'e başvurmuştur.

Hükümet Temmuz ayında sabit kur sistemini daha fazla sürdüremeyeceğini anlayınca döviz kurunu dalgalanmaya bırakmıştır. Tüm bu olayların sonucunda 1 dolar 24 bahta eşitken yüzde 16'lık bir yükselişle 28 Bahta eşit duruma gelmiştir. Altı ayın sonunda Baht dolar karşısında iyice değer kaybetmiş ve 1 dolar 45 baht eder hale gelmiştir. Sonuç olarak Tayland para birimi yüzde 45'lik bir devalüasyonla dönemi kapatmıştır. Aynı zamanda Tayland'ın IMF'e başvurması diğer Asya ülkelerinin Endonezya, Güney Kore, Malezya, Filipinler'in yerel paralarına karşı da spekülâtif saldırıların oluşmasına sebep olmuştur. İlk başlarda bölgesel kriz çerçevesinde sınırlı kalacak gözüyle bakılan gelişmeler, gelişmiş ülkelerin borsalarına da sirayet etmiş ve yüksek oranlı düşüşler sonucu Asya krizi bölgesel nitelikten çıkıp global bir kriz haline gelmiştir. 1997 yılının Temmuz ayından sonraki dönemlerde Hindistan'dan Pakistan'a, Güney Afrika'dan Rusya'ya, Brezilya ve Şili'den Kanada'ya kadar pek çok ülkede para birimi değeri düşüşleri olmuştur.

TAYLAND

Tayland 1970'lerde ithal ikamesine dayalı bir ekonomi politikası izlenirken, 1980lerde ihracata yönelik politikalar izlemeye başlanmıştır. 1990lı yıllarda ise yan sanayinin kurulmasını sağlayan politikalar izlenmiştir ve tam da bu zamanlarda Tayland çok fazla 'offshore' borçlanmalar gerçekleştiriyordu. Dış borç açığı 1992 yılında 40 milyar dolarken, 1997 yılında 80 milyar dolar olmuştur. Toplam borç oranlarına baktığımızda yüzde 80'inin özel borç olduğunu ve yüzde 36'sinin kısa vadeli olduğu görülüyor. 1997 yılının Ağustos ayında da Tayland merkez bankası dış borçların 90 milyar dolara ulaştığını ve bunların 73 milyar dolarının özel şirketlere ait olduğunu açıklamıştır.

Tayland da ki özel bankalar yabancı bankalardan yüksek miktarda kısa vadeli borçlar alarak krizi önemli ölçüde tetiklemişlerdir. 1996 yılında toplam krediler 70 milyar doları bulmuştur. Tayland ekonomik büyümesini yabancı kaynaklarla devam ettirmiştir. Ekonomi kredilerle ayakta durmaktaydı ve ekonomik büyüme yüzde 3lere kadar gerilemişti.

Tayland bahtının devalüe olmasından sonra artık bir dalga halinde diğer Asya ülkelerinin para birimlerine de yayılmıştır. Örneğin Malezya'nın para birimi olan ringgit devalüasyondan önce 2,5 dolara denk gelirken, altı ay sonra 1 dolar 4.15 ringgit'e denk gelmektedir. Endonezya'da 1 dolar 2.4000 Rupia denk gelirken daha sonraki süreçte 1 dolar 10.000 Rupia denk gelmekteydi. Yani toplam kayıp yüzde 75 civarındaydı (Hill, 1998). Bu krizin çıkmasında birçok neden var ancak temelinde yatan en önemli etken yürürlükteki sabit kur rejimleriyle gerçek değerinden uzaklaşmış kurlardır. Bu ülkeler daha çok kar elde etmek için özellikle de ülkelere yüksek faiz oranlarıyla yabancı yatırımcı çekmek amacıyla kendi yerel para birimlerini dolara endekslediler.

Genel olarak toparlayacak olursak uluslar arası bankalara olan yüksek miktarlı kısa vadeli borçlar, ülkenin ihracat hızının düşmesi, siyasi belirsizlikler, dış rekabet gücünün düşmesi ve bunların sonucunda başlayan şirket iflaslarıyla Tayland'da kriz patlak vermiştir.

MALEZYA

Asya ülkelerinde olduğu gibi Malezya'da da ihracata bağlı bir ekonomik yapı benimsenmiştir. Ülkenin nüfusu toplam iş hacmini karşılayamamaktadır. Ülkede işsizlik problemi baş göstermektedir. İhracata dayalı ekonomilerin en büyük dezavantajı ufacık bir kriz belirtisinin bile ekonomiyi kötü etkileyeceğidir. 1990lı yıllarda Malezya'ya yüksek faiz oranları sebebiyle çok fazla yabancı sermaye akışı gerçekleşmiştir.

Büyümenin maliyetinin karşılanmamış olması, Malezya'nın ulusal para birimini değerli tutma çabaları sonucu ringgitin aşırı değer kazanması, ülkeye giren paranın sıcak para şeklinde olması, büyüyen cari açık, dolar cinsinden borçlanma krizin temelini oluşturmuştur (Khor, 2005, s. 2-4) Krizin Malezya'yı derinden etkilemesinin bir diğer nedeni ise piyasalarla imalat sanayi arasındaki ilişkinin iyi olmamasıdır. İmalat sanayi ile mali piyasalarda işlem gören hisse senetlerinin orantılı gitmemesinden dolayı krizi tetiklemiştir.

GÜNEY KORE

Güney Kore ise 30 yıldan bu yana ciddi bir büyüme ivmesi izlemiş olup dünyanın 11. Büyük ekonomisi haline gelmiştir. Güney Kore'nin krizi bu kadar çok hissetmesinin merkezinde bankalar yatmaktadır. Yabancı fonları çeken bu bankalar kısa dönemli fonlardan oluşmaktaydı ve Güney Kore bankalarına verilen çoğu yabancı krediler hükümet garantisi altındaydı. Sonuç olarak banka kredilerindeki kayıplar ülkenin yabancı rezervlerinin erimesine neden olmuştur. Daha sonraki zamanlarda Güney Kore dışarıya kaçan sermaye ve ödenmeyen kredilerle mücadele eden bankalarla uğraşmıştır. Güney Kore'nin krizi bu kadar derinden hissetmesinin nedenlerinden biri de 'chaeboller'dir. (aile şirketi olarak kurulmuş büyük ölçekli Güney Kore firması).1990larda yabancı bankalar Kore bankalarına ve chaebollere dolar cinsinden para vermişlerdir ve bunlar kısa süreli borçlardır. Bu paralar sanayi kapasitesini genişletmek amacıyla kullanıldı.

ENDONEZYA

Krizden en çok etkilenen dördüncü ülke olan Endonezya'ya bakarsak krizin oluşmasındaki en büyük nedenlerden biri bankacılık sektöründeki çok sayıda olan hatalardır ve özellikle bankaların fonlarının çok büyük bir kısmı yabancı kaynaklı fonlardan oluşmaktaydı.

Ülkenin para birimi olan rupia yüzde 35 oranında değer kaybetmiş olup, hisse senetlerinde de yüzde 50'ye ulaşan kayıplar mevcuttur. Bunun sonucunda şirketler iflas etmeye başlamışlardır. Bankalar borç vermekten ziyade borç almaya başlamışlardır. Kamu bankalarında geri ödenmeyen kredi miktarları yüzde 20 seviyesine ulaşmıştır. Ülkenin rezervlerinde çok büyük miktarda azalma meydana gelmiş, ulusal parası değer kaybetmiş ve hisse senetleri fiyatlarında yaşanan düşüşler artarak devam etmiştir.

Ekonomik hesaplamaların sonucuna baktığımızda Tayland da patlayan krizin diğer ülkelere yayılması adeta bir tetik niteliğindedir. Örneğin Endonezya için tartışacak olursak, büyüyen finansal istikrarsızlık sebebiyle Tayland da ki bulaşıcılık etkisine karşı koyamadı. Makroekonomik dengesizliklerin yanı sıra dış ticaret açığının kısa vadeli sermaye girişleriyle karşılanmaya çalışılması ve sıcak para girişlerinin çok fazla olması sebepleriyle Endonezya ekonomisi duyarlı hale gelmişti. Ülke içinde durum böyle olunca bide Tayland'da kriz patlak verince yabancı yatırımcılar paralarını Asya ülkelerinden çektiler.

KRİZE YÖNELİK YAKLAŞIMLAR

Doğu Asya ekonomileri son yıllardaki bu mucizevi büyümelerini sermaye yatırımlarına borçlulardı.

Ülkelerin bu sürdürülebilir büyümeyi sağlayabilmeleri için de toplam faktör verimliliğinin artması gerekmektedir

Sachs ve Redelet gibi düşünörlere göre Asya Krizi'nin ortaya çıkmasının temelinde 'krizin hızı' olduğunu düşünmektedirler. Krizin hızlı gelişmesini ani risk şoku sonucu oluşan klasik para kaçışına benzettiler. Çünkü Asya ölkeleri yabancı sermaye girişleriyle büyümelerini sağlayan ölkelerdi ve bir anda yatırımcılar paralarını çekmeye başlayınca piyasalarda tedirginlik ortamı oluştu.

Bazı ekonomistlere göre de Asya para krizi sürü psikolojisi ya da teknoloji gibi nedenlerden ötürü değil de bilgi asimetrisi sonucu kırılganlık yaratıp spekülatörleri çeken yanlış makroekonomi politikaları yüzünden çıktığını öne sürmektedirler.

Asya finansal krizi patlak verdiğinde, Çin bu küresel boyuttaki krizi kısmen güçlü olarak karşıladı. Japonya ve Güney Kore'nin kıyaslanabilir ekonomik kalkınma stratejilerinin aksine, Çin hem içe doğru hem de dışa doğru bir ekonomik büyüme stratejisi izliyordu

KRİZİN NEDENLERİ

İlk olarak kambiyo ve borçlanma politikalarının niteliğine bakacak olursak Asya ülkelerinin bu konuda ne kadar yanlış politikalar izlediğini görebiliriz.

Güney Doğu Asya ülkeleri daha kriz patlak vermeden önceki yıllarda yabancı sermaye girişine dayalı büyüme politikası izlediklerinden ve bunun sürekliliğini sağlamak istediklerinden dolayı kendi yerel para birimlerini uzun bir süre sabit kur ile ABD dolarına bağlamışlardı.

Asya ülkelerinin büyümesi ihracattaki başarıyla sağlanmıştı.

Ülkelerin para birimlerini dolara bağlamalarının üç tane dezavantajı vardır. Birincisi kısa vadeli sermayenin ülkeye girmesine cesaret verir. Değişken kur rejiminde, eninde sonunda yabancı sermayenin girişi Asya para birimlerini değerlendirecektir. Bunun sonucunda da dış yatırımlar daha az kar getirecek ve çok kar getirmeyen sektörlerde fazla yatırımlar meydana gelecektir. İkincisi, yerel para birimini dolara bağladıklarında Asya ülkelerinin ihraç ürünlerinde fiyat anlamında rekabet etmesi imkansız hale gelmektedir. Çünkü dolar değer kazandığında, yerel para birimleri dolara çapayla bağlı oldukları için onlar da değer kazanmış oldu ve bu da diğer ülkelere yüksek fiyatta ihraç ürünleri satmaları anlamına geliyordu. Bu boşlukta da Çin ve Vietnam gibi ülkeler bu fırsattan yararlandılar. Üçüncüsü de, Asya ülkeleri kendi para birimlerini dolara bağladıklarında kendi rezervlerini, ABD dolar paritesini kurtarmak amacıyla kurban ettiler ve en sonunda da finansal piyasalar kendi para birimlerine karşı spekülasyonlara başladılar . Şöyle bir toparlayacak olursak 1995 yılının ortalarından itibaren doların aşırı değerlenmesiyle birlikte, paralarını dolara sabitleyen Asya ülkelerinin rekabet etme kapasiteleri azalmış ve bu da cari açıklarını arttırmıştır .

*Cari açığın büyük bir kısmını bankalardan yapılan borçlanmalar ve hisse senedi yatırımlarıyla karşılanmaya çalışılmıştır. Bu alınan kısa dönem borçların önemli bir kısmını dolar cinsinden kullanmışlardır. Uluslararası para piyasalarında 1970’li yıllardan itibaren olan verilere bakıldığında, bu tür bir uygulamanın daha da riskli olduğu gözlemlenmiştir .Bir diğer neden ise sağlıklı bir finans sisteminin bulunmamasıdır.

* Tüm bunların temelinde dışarıdan gelen fonların istenilen şekilde kullanılmasının amaçlanması ve mali sistemin ulusal kimliğin bir parçası olarak görülmesi yatmaktadır .

Tablo-3 : Asya Ülkelerinde Cari İşlemler Açığı, 1990-1997

Ekonomi	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Kore	-0,69	-2,83	-1,28	0,30	-1,02	-1,86	-4,75	-1,85
Endonezya	-2,82	-3,65	-2,17	-1,33	-1,58	-3,18	-3,37	-2,24
Malezya	-2,03	-8,69	-3,74	-4,66	-6,24	-8,43	-4,89	-4,85
Filipinler	-6,08	-2,28	-1,89	-5,55	-4,60	-2,67	-4,77	-5,23
Singapur	8,33	11,29	11,38	7,57	16,12	16,81	15,65	15,37
Tayland	-8,50	-7,71	-5,66	-5,08	-5,60	-8,06	-8,10	-1,90
Çin	3,09	3,27	1,33	-1,94	1,26	0,23	0,87	3,24
Tayvan (Çin)	4,74	4,39	1,69	1,6	1,66	1,61	3,45	2,35

Dolayısıyla Asya Krizi'nin yoğun olarak hissedildiği ülkeler olan Malezya, Tayland, Güney Kore ve Endonezya'nın liberalleşen mali piyasalarının yanı sıra, yoğun devlet baskısı altında gerçekleştirilen aşırı borçlanma faktörü de krizin derin bir boyut kazanmasına sebep olmuştur .

Güney Doğu Asya ülkeleri yıllardır büyümelerinin verdiği rahatlıkla bu krizi de atlatırız diye düşündüklerinden bu durumun üzerinde fazla durmamışlardır ve döviz cinsinden büyük borçlanmalar gerçekleştirmişlerdir. Bu aldıkları parayı da fon olarak yerel yatırımcılara vermişlerdir. Bu borçlanmaların en kritik noktası ise kısa vadeli borçlanma gerçekleştirmiş olmalarıdır.

Şöyle kısaca toparlayacak olursak, bankalar kısa vadeli aldıkları borçları uzun vadeli olarak kullandırtmışlardır.

Krizin bir diğer nedeni ise özel sektörlerce izlenen borçlanma ve yatırım politikalarıdır.

Krizin ortaya çıkmasındaki bir önemli neden ise sermaye hareketlerinin niteliğidir.

Sanayileşmiş ülkelerde faiz oranlarının düşük olması, geniş yatırım imkanları sayesinde bölgeye çok miktarda dış yatırımcı çekmişlerdir. Ancak giren sermayenin çok büyük bir kısmı kısa vadeli ve her an ülkeyi terk edebilecek konumdaydı. Uzun yıllar boyunca Asya ekonomileri bu nitelikte sermayelerle büyümelerini sağladılar ta ki kriz patlak verene kadar.

Fazla miktardaki bu sermayeler ÷lkede kaldıkça ÷lkelerin büyüme grafiklerinde çok büyük bir artış ortaya çıkar ancak sermaye ÷lkeyi terk ettiğinde krizden başka bir şey düşünülemez.

Bir diğer neden ise bölgesel işbirliğı sürecinin iyi işlememesidir.

Ancak para birimleri ve finansal krizlerle başa çıkmak için görüşmeler yapılmamıştır. APEC ise 1994'te çalışmaya başlamış olup bilgi alışverişi ve bölgedeki finansal gelişmelere yönelik siyasi forumlar yapılmıştır. Tüm bu çıkarımlardan sonra görülüyor ki Asya ÷lkeleri arasında mali konularda sistemli bir dayanışma ve işbirliğı mekanizması bulunmuyor.

Son olarak da krizin bir diğ er nedeni de panik faktörünün rolüdür. Kısa sürede sermayenin çekilmesi ile başlayan likidite krizi, mali krize dönüşmüştür. Bu kısa vadeli fonların büyük bir kısmını Avrupalı ve Amerikalılar oluşturuyordu. Ancak fon yöneticileri fonları çektikleri anda Asya'daki yatırımcılar borçlarını ödeyemez duruma geldiler

KRİZİN NİTELİĞİ

Güney Doğu Asya krizi finansal bir krizdir ve finansal krizin türlerine baktığımızda para krizlerin içinde yer alması gerektiği gözükmemektedir. Çünkü para krizleri özellikle sabit döviz kuru sistemlerinde yerel para aktiflerinin yabancı para aktiflerine kaydırılması sonucu, merkez bankasının elinde döviz kalmamasıyla sonuçlanan krizlerdir.

Bu para krizlerine yol açan spekülatif saldırılar Asya krizinde yurtiçi aktif piyasalarında bir çöküşle sonlanmıştı.

Asya krizinde de yerel para birimleri şiddetli bir şekilde değer kaybına uğramıştır ve buna ek olarak krizin sonunda merkez bankası büyük miktarda rezerv kaybına uğramıştır. Bir diğer finansal kriz türü ise sistemik finansal krizlerdir.

Bu tür krizler finansal piyasaların ciddi bir biçimde bozulmasını ifade eder. Sabit döviz kurları cari açıkların artmasına yol açar ve bu da döviz rezervlerindeki kayıpla sonuçlanır. Döviz kurlarını etkilediği için para değerindeki dalgalanmalar hızlı ve büyük miktarda olabilir. Bu tür krizler birbirinden bağımsız olmayıp diğer kriz türlerini de beraberinde getirmektedir. Bu bağlantıda göz önüne alındığında Asya'da yaşanan para krizleri daha sonra sistemik finansal krizlere dönüşmüştür .

Asya krizinde de geri dönmeyen krediler yüzünden banka bilançolarının bozulması, reel sektör taleblerinde düşmeler , ani para çekimleri , finansal sisteme olan güvensizlik gibi özelliklerin toplamı bize bu sonucu vermektedir .Tüm bunların sonucunda da ekonomiler küçülür, borsa çöker, durum böyle olunca işsizlik artar, uluslararası alanda kredi akışı şiddetli bir biçimde düşer, bu da şirket ve banka iflaslarıyla sonuçlanır.

KRİZİN MODELİ

Birinci nesil ve ikinci nesil modelleri 1997 yılında Asya'da çıkan krizi açıklamaya yeterli olmamışlardır ve bunun sonucunda araştırmacılar yeni model arayışlarına girmişlerdir. Başta Krugman olmak üzere diğer araştırmacılarla birlikte para ve bankacılık krizlerinin ortak özelliklerinden yararlanarak Asya tipi kriz modeli oluşturmuşlardır. Bu üçüncü nesil krizler bulaşıcılık, hastalık gibi yayılan krizleri kapsamaktadır.

Yüksek miktarda borçlanma da borsada ve emlak fiyatlarında patlamayla sonuçlanmıştır.

Bir ÷lkede başlayan ekonomik kriz diğler ÷lkelere de sıçrayarak yayılma etkisi gösterir. Bu yayılma etkisi gösteren ekonomik kriz ÷lkelerin döviz kurlarını ve borsa fiyatlarını etkilemektedir.

1990lardan beri bu tür krizler bir ÷lkede başlayıp daha sonra benzer özellik göstererek diğler ÷lkelere de yayılmaktadır.

Asya krizini Tayland merkezli başlayan kriz daha sonra Endonezya, Malezya, Güney Kore gibi Asya ÷lkelerine de yayılmıştır.

Bir ÷lkede kriz patlak verdiğinde ithalat azalır ve buna bağılı olarak ticaret yaptığı ÷lke de bu durumdan etkilenir.

Yatırımcılar risk almaktan kaçıp yatırım yapmak istemeyebilirler bu da diğler ÷lkelerinde ekonomilerine olumsuz olarak sirayet eder .

KRİZDEN ALINACAK DERSLER

. Finansal krizler karmaşık ve birçok olgunun bir araya gelmesiyle sonuçlanan olaylardır. Bu zamana kadar olan ekonomik krizlere bakıldığında da genelde çoğunun bolluk, refah döneminden sonra patlak verdiği görülür.

Asya krizi de incelendiğinde, bir anda çok hızlı bir ekonomik büyümeye sahip oldukları, siyasi hataları olduğu, tüm bu varlıklar sonucu ülkelerin rehavete sürüklendiği, balon ekonomilerinin sonucu olarak büyük sermaye çıkışlarının yaşandığı, bankacılık sisteminin iflaslarla sonuçlandığı, üretimde kayıplar olduğu ve şiddetli bütçe açıklarının ortaya çıktığı görülmektedir.

1997 yılında patlak veren Asya krizi ilginç bir şekilde zayıf ekonomiye sahip ülkeleri değil de güçlü ekonomilere sahip olan ülkeleri etkilemiştir .

Asya ülkelerinde cari hesap açığı çok fazla olduğu için bunu finanse edemediler. Açık çok fazla olduğundan borçları borçlarla finanse etmeye çalıştılar belli bir zamandan sonra patlak verdi.

Asya ülkeleri sabit kur politikası izliyorlardı. Kendi para birimlerini ABD dolarına endekslemişlerdi.

Ulusal para biriminin baskı altına alınması, döviz kurunun dalgalı olmaması finansal piyasalarda çıkan sorunlarla baş edebilme olasılığını ortadan kaldırmıştır. Bu da şirket ve banka iflaslarıyla sonuçlanmıştır .

Sermaye girişleriyle ekonomik büyümelerini sağladıkları için yatırımcılar yoğun miktarda paralarını çekince ekonomik krizle karşı karşıya geldiler.

KRİZİN SONUCU

1997 yılında patlak veren Asya krizi çok derin boyutlarda olup, daha sonraki yıllarda ortaya çıkan krizlerde de etkisi bulunmaktadır. Asya krizini açıklarken modeller yetersiz kalmış ve yeni kriz modeli ortaya konmuştur. Asya krizinin patlak vereceği her ne kadar öngörülür olsa dahi ekonomik büyüme devam ettiği müddetçe stratejilerinde herhangi bir değişim yapmamışlardır. Asya krizinde makroekonomik politikaların ne kadar önemli olduğu görüldü. Özellikle yüksek miktardaki cari açıklar ve sabit kur mekanizması. Aynı zamanda finansal liberalizasyonda geç kaldıkları için buda ülkelerin kırılganlıklarının artmasına sebep olmuştur.

Kriz patlak verdikten sonra sorunun çözümüne yönelik IMF'le birlikte bir reform paketi uygulanmaya başlamıştır. Bu 'stand by' düzenlemesinin kapsamında kurtarılması mümkün olmayan finansal kurumların kapatılması, kurtarılabilmesi daha mümkün olan kurumların yapılarının tekrar düzenlenmesi, finansal piyasalarda reformlar yapılması ve denetimin sıkılaştırılması, özel ve kamu kurumlarında şeffaflık politikasının uygulanması, mali piyasaların dışa açılması yani sermaye yapısının güçlendirilmesinde yabancı sermayeden de yararlanılması gibi maddeler bulunmaktadır. Yapılan bu düzenlemelerle finansal yapı düzeltilmeye çalışılmış ancak pek başarılı olamamışlardır.

Krizden etkilenen Asya ülkeleri eski performanslarına ulaşmak istemektedirler. Ancak daha hala bunu sağlayabilmiş değillerdir.

ASYA KRİZİ'NİN TÜRKİYE'YE ETKİSİ

Küreselleşmenin de etkisini işin içine katarsak 90lı yıllarda olan krizlerin diğer ülkelere çok rahat yayıldığını görebiliriz. Küreselleşmenin etkisiyle gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş bütün ülkeler arasında işbirliği ve ticaret ortamı doğmuştur. Mal ve finans piyasaları artık ülkelerin kontrolünden çıkıp uluslar arası alanda faaliyet göstermektedir. Dolayısıyla dünyanın bir yerinde çıkan kriz çok zaman geçmeden bütün ekonomilere yayılabilmektedir.

Gelişmekte olan ülke statüsünde olan Türkiye'de dolayısıyla 1997 yılında olan Güney Doğu Asya krizinden olumsuz etkilenmiştir.

1990'lı yıllarda Türkiye'de olan krizlerin temelinde finansal nedenler bulunmaktadır. 5 Nisan 1994 kararlarının ekonomik istikrarı sağlayacak etkileri gözükmeden, 1997 yılında yaşanan Güney Doğu Asya krizi ve hemen arkasından çıkan 1998 Rusya Krizi Türkiye ekonomisini derinden etkilemiştir.

İlk başta bir ülkede başlayıp daha sonra bölgesel ölçeğe ulaşan kriz sonuç olarak global ölçeğe ulaşmış ve ülke ekonomilerini etkilemiştir. Doğal olarak kriz Türkiye'yi de etkilemiştir. Türkiye ve Doğu Asya ülkelerinin ürettikleri mallara baktığımızda genel olarak aynı malları üreten ülkelerdir. Asya ülkeleri de krizden çıkmak amacıyla kendi mallarını daha ucuza sattıklarından dolayı, Türkiye'nin o fiyatlarla rekabet etme şansı düşmektedir Aynı zamanda her krizde olduğu gibi Asya krizi de dünyada büyüme hızı yavaşlamıştır. Ülkeler krizden küçük ya da büyük çapta etkilendiklerinden dolayı birbirleriyle olan ticaretlerinde azalmalar gözükür. Türkiye'nin de ihracatında küçülmeler meydana gelmiştir. Bu durum Türkiye'nin dış ticaret gelirlerinin azalmasına neden olmuştur. Turizm de bunun yanında kötü etkilenmiştir. Bunlara ek olarak, Asya krizinden sonra yatırımcılar piyasalarda yeni bir denge oluşana kadar riskli piyasalardan çekilme eğilimi taşıyacaklardır. Bu durum da küresel piyasalarda yaşanan çalkantıların ve belirsizlik ortamının düşük kredi notuna sahip olan ve kısa vadede yüksek sermaye girişi bekleyen Türkiye için az da olsa negatif etkisi yaratmıştır. Tüm bu dünyadaki gelişmeler neticesinde piyasalarımızdan 565 milyon dolarlık sermaye çıkışı gerçekleşmiştir. Dolayısıyla Asya krizinin Türkiye'ye olan yansıması şiddetli bir uluslar arası rekabetle karşı karşıya kalmıştır. Ancak çok büyük hasar vermeden de atlatmıştır.

T.C. Merkez Bankası'nın 2005 yılında yayınlanan Ödemeler Dengesi Raporuna göre; Türkiye'nin krizden etkilenme oranlarını incelerken sektörel bazda farklılıklar olmaktadır. 1997 ile 2005 yılları arasında makine, ana metal ve kara taşıtları sektörlerindeki toplam istihdam oranı yüzde 12,4 artarken, tekstil ve giyim sektörleri toplamında yüzde 23 gerilemiştir. Dolayısıyla 1997 Asya Krizinden giyim ve tekstil sektörleri diğer sektörlerle göre daha olumsuz etkilenmiştir.

TÜRKİYE POLİTİKASI

Türkiye'nin 1997 yılındaki verilerine baktığımızda bu ekonomik düşüşler sadece Asya krizinin etkilerinden kaynaklanmamaktadır.

ekonomi ve politika iç içe olan kavramlardır.

1997 yılı Türkiye ekonomisini incelerken sadece dış faktör olarak Asya krizini değil bunun yanı sıra Türkiye'nin iç dinamiklerine de bakmak gerekiyor.

1997 yılının 28 Haziran 1996-30 Haziran 1997 yılları arasında 54. Hükümet yani Refah Partisi ve Doğru Yol Partisi koalisyonu vardı.

Daha sonra 30 Haziran 1997-11 Ocak 1999 yılları arasında da 55. Hükümet yani Anavatan Partisi, Demokratik Sol Parti ve Demokrat Türkiye Partisi koalisyonu vardı.

Görüldüğü üzere 1997 yılı iki ayrı hükümetle ve koalisyonlarla siyasi açıdan istikrar olmadan yaşanan bir yıldır.

1997 yılının göze çarpan siyasi olaylar: 1 Şubatta Susurluk skandalının aydınlanması amacıyla her akşam saat 21:00' da ışıkları bir dakika açıp kapatarak protesto gösterileri yapılmaya başlanmıştır.

. Daha sonra 28 Şubat tarihinde açıklanan MGK kararları ve sonrasında bu kararların getirdiği olaylar 1997 yılına damgasını vurmuştur. Eğitimciler Birliği Sendikası'nın 2014 yılında yayınladığı rapora göre MGK, Cumhurbaşkanı Demirel öncülüğünde toplandı.

Bu toplantı 9 saat sürdü ve Atatürk ilke ve inkılaplarının taviz vermeden uygulanması kararı alındı.

Laikliğin Türkiye’de demokrasi ve hukukun teminatı olduğu da vurgulandı. İmam hatip okullarının meslek okullarına dönüştürülmesi, temel eğitimin sekiz yıla çıkarılması, tarikatların kapatılması gibi kararlar alındı.

Hatta 28 Şubat ‘post-modern’ darbe olarak da adlandırılmıştır.

28 Şubat sonrasında da Erbakan’ın bu kararları imzalamaması, Susurluk davasının yeniden başlaması, Erbakan’ın istifası ve Tansu Çiller yerine Mesut Yılmaz’ın hükümeti kurma görevini alması tüm bunlarda Türkiye’nin ekonomisini etkileyen unsurlardır. Sürekli çalkantılı olayların olması, koalisyonlar, hükümet değişiklikleri doğal olarak ekonomiyi de olumsuz etkilemiştir.

SONUÇ

Sabit kur sisteminin kısa vadeli pozitif etkisinin uzun vadeli uygulanan politika açısından ne tür sorunlar oluşturabileceği konu edildi.

Krizden çıkabilecek deneyimler kapsamında çok fazla cari açık vermenin ülkeleri nasıl bir batağa soktuğu, bu cari açıkları kapatmak isterken döviz cinsinden alınan kredilerin ülkeleri daha da zor duruma soktuğu anlatılmıştır.

Aynı zamanda şeffaflık eksikliği ve sermaye giriş çıkışlarının kontrol edilmemesi krizin derin boyutlar kazanmasına yol açmıştır. Krizin sonucunda da IMF önderliğinde hazırlanan yardım paketleri ve stratejik planlardan bahsedilmiştir.

Sonraki bölümlerde de Asya Krizi'nin Türkiye'ye olan etkisinden bahsedilmiştir. Hem sektörel bazda farklılık gösterdiğinden hem de küreselleşmenin bir sonucu olarak da etkilendiğinden GSYİH da baz alınarak anlatılmıştır.

SORULAR

-
- 1:Kriz patlak verdikten sonra sorunun çözümüne yönelik IMF'le birlikte uyguladıkları reform paketinin ismi nedir?
 - 2:Asya ülkelerinde nasıl bir ekonomik yapı benimsenmiştir?
 - 3:Asya krizi hangi ülkede başlamıştır?
 - 4: Güney Doğu Asya krizi ne tür bir krizdir?
 - 5:Ülkelerin sürdürebilir büyüme sağlayabilmesi için ne gereklidir?
 - 6:Asya ülkeleri büyümeyi nasıl sağlamıştır?
 - 7:1997 Asya krizinden hangi sektör daha az etkilenmiştir?
 - 8: 1990'larda yabancı bankalar Kore bankalarına ve Chaebollere dolar cinsinden para vermelerinin nedeni?
 - 9:Krizin derinden etkilediği ülkeler hangileridir?
 - 10:İnsanlar her akşam 21:00'da neden ışıkları 1 dakika açıp kapatıyorlardı?

CEVAPLAR

1: Stand-by paketidir

2:İhracat odaklı ekonomi

3:Tayland

4:Finansal krizdir

5:Toplam faktör verimliliğini arttırması gerekir

6:İhracat ile

7:Giyim ve Tekstil sektörleri diğer sektörlerle göre daha az olumsuz etkilenmiştir

8:Sanayi kapasitesini genişletmek için

9: Endonezya/ Güney Kore / Malezya / Tayland

10:Amaçları 1 Şubat Susurluk skandalını aydınlanması

KAYNAKÇA

Akdiş, M. (2004). "Kısa Vadeli Sermaye Hareketlerinin Yol Açtığı Finansal Krizler ve Bu Krizleri Önlemede Kullanılabilecek Araçlar: Tobin Vergisi", *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*, 6 (36), ss.36-48. Akdiş, M. ve Bayrak, S. (2000). "Türkiye'de KOBİ'lerin Genel Görünümü ve Finansal Krizlere Dayanıklılığı: 5 İli Kapsayan Bir Araştırma", *İktisat ve Yönetim Dergisi*, Celal Bayar Üniversitesi GGBF Dergisi, Sayı:6, ss.13-44. Akyıldız, D. ve Eroğlu, D. (2004). "Türkiye Cumhuriyeti Dönemi Uygulanan İktisat Politikaları". Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, 9 (1), ss.42-62. Aydın, S. (2000). "Asya Krizi ve Sermaye Hareketlerinin Vergilendirilmesi", *Maliye Dergisi*, 13, ss.13-30. Berg, Andrew, "The Asia Crisis Causes, Policy Responses, and Outcomes (October 1999)", IMF Working Paper, pp. 1-62, 1999. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=880665>, (Erişim Tarihi:20.12.2015) Boorman, J vd. (2000). "Managing Financial Crisis: The Experience in East Asia", *Carnegie-rochester Conference Series On Public Policy*, (107), ss.1-66. Bustelo, P. (1998). "The East Asian Financial Crises: An Analytical Survey", *Icei Working Papers*. Delice, G. (2003). "Finansal Krizler: Teorik ve Tarihsel Bir Perspektif", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (20), ss.57-81. Dunn, M. (2001). "The Asian Financial Crisis - Causes and Consequence", A Critical Comment on the Current Debate. In: R. Eisen (Ed.), *Supranational Cooperation and Integration: Goods and Services vs. Information*, Frankfurt, Berlin (Peter Lang), ss. 29-44. Eichengreen, Barry (1998), "Understanding Asia's Financial Crisis", *Clemens Lecture Series*. Paper 9. http://digitalcommons.csbsju.edu/clemens_lectures/9, (Erişim Tarihi:15.12.2015) Erçel, G. (1997). "1997 Yılı İlk Yarısında Türkiye Ekonomisindeki Gelişmeler Para Politikası ve 1997 Yılı İkinci Yarı Beklentileri", Ankara. Erçel, G. (1998). "Güney Asya'da Yaşanan Krizden Alınacak Dersler.", *Mediterranean Development Forum*, Marakeş. Göktaş, A. (2000), "Güneydoğu Asya Krizi'nin Maliye ve Para Politikaları Açısından Sonuçları", *Maliye Dergisi*, ss: 133, 3-12.

Hill,C.(1998),“The Asian Financial Crisis” <http://www.wright.edu/~tdung/asiancrisishill.htm> (Erişim Tarihi:14.12.2016)

Hüseyinoęu, A. (2007),“Doğu Asya Ülkelerinin Sanayileřme ve Kalkınma Deneyimleri : Güney Kore Örneęi”, Stratejik Araştırmalar Dergisi, (11), ss.140-143.

Iriana, R. ve Sjöholm, F. (2002), “Indonesia's Economic Crisis: Contagion And Fundamentals”. The Developing Economies,2 , ss.135-151.

Kara, M. (2001), “Ekonomik Etkileri Açısından Türkiye'deki Sıcak Para Akımının Deęerlendirilmesi”, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (6), ss.29-45.

Khor, M. (2005). “The Malaysian Experience in Financial-economic Crisis Management An Alternative To The Imf-style Approach”, Twm Global Economy Series, (6) , ss.1-35.

Kirton, J. (1999). "The G7 and China in The Management Of The International Financial System", International Think Tank Forum On "China in The 21st Century And The World,<http://www.g8.utoronto.ca/scholar/kirton199903/china4.htm>, s.43-66. (Erişim Tarihi:16.12.2016)

Krugman,P.(1998) "What Happened to Asia" <http://web.mit.edu/krugman/www/DISINTER.html> (Erişim Tarihi:14.12.2016)

Lauridsen, Laurids S. "The Financial Crisis in Thailand: Causes, Conduct, and Consequences."Program for Southeast Asian Area Studies 19th ser. 1 (1998): 2. ss.15751590.

Orhon, G. (2007). "Türk Basınında Sivil Toplum Söylemi :Sürekli Aydınlik İçin Bir Dakika Karanlık Eylemleri", Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Sheng, A (2009). "Commentary Lessons From Asian Financial Experience", Asia Economic Policy Conference, ss.115-122.

Thorbecke, Willem & Nimesh Salike, 2013. "Foreign Direct Investment in East Asia", Policy Discussion Papers 13003, Research Institute of Economy, Trade and Industry (RIETI).

Yamazawa, I. (1998). "The Asian Economic Crisis And Japan", The Developing Economies, 3 , ss.332-351.

Yay, P., Yay, D. ve Yılmaz, Y. (2001). "Küreselleşme Sürecinde Finansal Krizler ve Finansal Düzenlemeler". İstanbul Ticaret Odası, (47), ss.3-188.

Yiğidim,A. (1999) “Doğu Asya’da Döviz Kuru Krizi ve IMF’nin Yaklaşım, Ekonomik Yaklaşım”, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü Dergisi, Yücel, Fatih ve Hüseyin Kalyoncu (2010). "Finansal Krizlerin Öncü Göstergeleri ve Ülke Ekonomilerini Etkileme Kanalları: Türkiye Örneęi 1". Maliye Dergisi 1.159 ss:53-69.

Yürekli, Ö. (2004). " Ekonomik Krizler Açısından Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Ülke Ekonomilerine Etkileri ve Türkiye Örneęi". Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

Zhuang, J. ve Dowling, M. (2002). "Causes Of The 1997 Asian Financial Crisis: What Can An Early Warning System Model Tell Us? ". Erd Working Paper Series, (26) , ss.1-29.

HAZIRLAYANLAR

Buse ŞAHİN

Rümeysa KÖPRÜBAŞI

Gökçe ÇALIK

Muhammet Ali DERELİ

Tarık SARI

